

DOI: <https://www.doi.org/10.36719/2663-4619/79/87-91>

Ülkər Aydın qızı Möhnətova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)
magistrant
umohnatova@inbox.ru

SİĞORTA ŞİRKƏTLƏRİNİN KAPİTALININ FORMALAŞMA MƏNBƏLƏRİ VƏ QİYMƏTLƏNDİRMƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xülasə

Sığorta fəaliyyətinin müasir iqtisadi təhlilinin başlanğıcı kimi qiymətləndirilə bilən bir neçə mühüm amillər iqtisadiyyatda əsas nəzəri və empirik töhfələr nəzərdən keçirilir. İcmal sığorta ədəbiyyatında faydalılıq, risk və riskdən çəkinmə rolu ilə başlayır və sığortaya tələb, sığorta və resurs bölgüsü, mənəvi təhlükə və mənfi seçim üzərində işi ümumiləşdirir. Daha sonra sığortanın maliyyə qiymət modellərinə və qiymət dəyişkənliyi və anderrayting dövrlərinin təhlilinə müraciət edir; sığorta qiymətlərinin tənzimlənməsi; sığorta şirkətinin kapitalının adekvatlığı və kapitalın tənzimlənməsi; sığorta sekuritizasiyasının və sığorta ilə əlaqəli qiymətli kağızların inkişafı; və sığorta təşkilatlarının səmərəliliyi, bölgüsü, təşkilati forması və idarə edilməsi.

Açar sözlər: *sığorta, sığorta bazarı, risklərin bölüşdürülməsi, sığortaya tələb, sığortanın maliyyə qiymətlərinin müəyyən edilməsi*

Ulker Aydin Mohnatova

Sources of formation of capital of insurance companies and appreciation properties

Abstract

Several important factors that can be considered as the beginning of a modern economic analysis of insurance activity are considered to be the main theoretical and empirical contributions to the economy. The review begins with the role of utility, risk and risk avoidance in the insurance literature and summarizes the work on insurance demand, insurance and resource allocation, moral hazard and negative choice. It then refers to the financial price models of insurance and the analysis of price volatility and underwriting periods; regulation of insurance prices; capital adequacy and capital regulation of the insurance company; development of insurance securitization and insurance-related securities; and efficiency, distribution, organizational form and management of insurance companies.

Key words: *insurance, insurance market, risk distribution, insurance demand, determination of financial prices of insurance*

Giriş

İqtisadi fəaliyyətdə riskin üstünlük təşkil etməsi həmişə tanınsa da deterministik modellər uzun illər ərzində müşahidə olunan hadisələrin iqtisadi izahatlarında üstünlük təşkil edirdi. Nəticədə sığorta iqtisadiyyatı nisbətən qısa tarixə malikdir. İqtisadi təhlildə risk və qeyri-müəyyənliyi rəsmi şəkildə təqdim edən ilk işlərdə sığorta ya şərti mal kimi baxılmış, ya da müzakirə edilmişdir. 1960-cı ilə qədər iqtisadi ədəbiyyatda sığorta bazarlarının mahiyyəti və ya bu bazarlardakı ayrı-ayrı agentlərin iqtisadi davranışı ilə bağlı təhlillər böyük ölçüdə yox idi. Sığorta iqtisadiyyatının inkişafında və daha ümumi olaraq qeyri-müəyyənlik, informasiya, və rabitə. sığorta bazarları, fond bazarları, gizli müqavilələr, xərc-plus müqavilələr və fyuçers bazarları kimi risklərin dəyişdirilməsi üçün müxtəlif institusional tənzimləmələrin rolunu izah edən təhlil edilirdi. Bütün bu qurumlar riski daşımada müqayisəli üstünlüyə malik tərəflərə ötürür (Viauroux, 2013:78). Adi sığorta nümunəsində, risklə qarşılaşan riskdən çəkinən şəxslər riski bu qiymətə daşımağı təklif edən daha az riskdən çəkinən və ya daha çox şaxələndirilmiş sığortaçıya sabit qiymət ödəməyə hazırdırlar. Hər iki tərəf müqavilə ilə razılaşdığı üçün hər ikisi daha yaxşıdır. Hər hansı bir bazarda risk nadir hallarda tamamilə dəyişdirilir. Risk dəyişikliyinə məhdud olmasının üç əsas səbəbini müzakirə etdi: mənəvi təhlükə, mənfi seçim və əməliyyat xərcləri. Asimmetrik məlumatın olmadığı halda, sığorta haqqının ödənilməsi zamanı çıxılan məbləğdən yuxarı tam sığortanın optimal olduğu. Arrow və Borch-un yenilikçi işindən sonra sığorta iqtisadiyyatının əsas

inkişafı nəzərdən keçirilir. Sübut edilmişdir ki, sığorta fəaliyyətinin mahiyyəti sığortaçının kapitalının mürəkkəb strukturunu əvvəlcədən müəyyən edir. Sığorta fəaliyyəti prosesinə daxil olan resurslardan asılı olaraq maliyyə və qeyri-maliyyə kapitalına - maliyyə və ya qeyri-maliyyə kapitalına bölünə bilər. Effektiv idarəetmə ilə maliyyə və qeyri-maliyyə resursları şirkətin kapitallaşmasının artımını təmin edir. Eyni zamanda, sığortaçı tərəfindən sığorta iştirakçıları arasında, habelə sığortalılarla səhmdarlar arasında vasitəçilik funksiyalarının yerinə yetirilməsinin səmərəliliyini təmin edən, sığortaçının maliyyə kapitalının artımını müəyyən edən qeyri-maliyyə kapitalıdır. Sığorta şirkəti. Əsas və döviyyə kapitalı onun idarə edilməsinə dair təkliflərin formalaşdırılması məqsədilə kapitalın bir hissəsi kimi ayrılır. Xarici investisiyalar olmadan şirkətin maliyyə sabitliyini artırmaq üçün kapitalın effektiv idarə edilməsinə təmin edən institusional şərtlərə dair tələblər hazırlanmışdır. Tənzimləyici normalarla nəzərdə tutulmuş nizamnamə kapitalının minimum məbləğinin nizamnamə kapitalının ölçüsü ilə əlaqələndirilməsi təklif olunur, çünki sığorta fəaliyyəti yalnız mövcud olduqda mümkündür. Aşağı riskli kapitalın bölüşdürülməsinə yönəlmiş tənzimləyici standartlara uyğunluq inflyasiya şəraitində onun real dəyərini azaldır və buna görə də iş bu azalmanı vergidən əvvəlki mənfəətdən kompensasiya etmək üçün ehtiyatın formalaşdırılması ehtiyacını əsaslandırır. Sığortaçının sahibkarlıq riskinin azaldılması mənbəyi kimi kapital kapitalı da əsas hesab edilə bilər, çünki onun ölçüsü təkcə sığorta fəaliyyəti üçün zəruri deyil, həm də sığorta xidmətlərinin göstərilməsini qismən təmin edir (Kisova, 2009:67)

Sığorta bazarı xüsusi sosial-iqtisadi mühit, pul münasibətlərinin müəyyən sferasıdır ki, burada alqı-satqı obyektini sığorta xidmətidir, ona tələb və təklif formalaşır, həmçinin. kapitalın öz-özünə artan dəyər kimi yaradılması və istifadəsi üçün pul münasibətləri. Sığorta təşkilatının kapitalının yeri və funksiyaları sığorta fəaliyyətinin maliyyə vasitəçiliyi fəaliyyəti kimi mahiyyəti ilə müəyyən edilir, burada sığortaçı mövcud kapitalın onun ödənilməsi tələbləri üzrə öhdəliklərlə ekvivalentliyini təmin etməklə təkcə sığortadan istifadə etmir və bütün sığortalıların kapitalı, həm də onun səhmdarlarının kapitalı. Kapitalın mahiyyəti və mənbəyi problemləri bir neçə əsrlər boyu parlaq iqtisadçılar tərəfindən çox ətraflı şəkildə öyrənilmiş və müxtəlif iqtisadi nəzəriyyələrlə təsvir edilmişdir. A.Smit mövcud olan əşya və ya pul ehtiyatını kapital, D. Rikardo isə maddi nemətlər istehsal etməyə və ya əldə etməyə imkan verən vasitə hesab edirdi. Firmalara fiziki kapitalın alınmasını maliyyələşdirməyə imkan verən səhmlər, istiqrazlar və kreditlər maliyyə kapitalı adlanır. Məhsuldar kapitalın təfərrüatlı strukturu onun qeyri-maliyyə və maliyyə hissələrinin strukturlaşdırılmasını nəzərdə tutur. Qeyri-maliyyə kapitalının yaradılmasında qeyri-maliyyə resurslarının iştirakını müəyyən etməyə imkan verən əsas xassələr bunlardır: birincisi, sığorta fəaliyyətinin müxtəlif biznes proseslərində iştirak etməklə sığorta xidmətinin yaradılmasını təmin edir; ikincisi, yaradılmış sığorta xidmətinin dəyəri bazar mübadiləsi prosesində maliyyə forması alır, yəni, kapitalın qeyri-maliyyə formaları maliyyə kapitalına çevrilir. Qeyri-maliyyə kapitalı sığorta xidmətinin istehlak dəyərinin onun xalis dəyərindən artıq olmasını təmin edir, yəni bütün sığorta iştirakçılarına bölüşdürülmüş riskin dəyəri. Bu artıqlıq sığorta xidmətinin yaradılmasında iştirak edən qeyri-maliyyə resurslarının dəyərini əks etdirir. Bu zaman söhbət qiymətə daxil olan məsrəf və məsrəflərdən yox, sığorta xidmətinin “unikal keyfiyyətini” təmin edən unikal resurslar kombinasiyasından gedir (Klein, 2012:54).

Sığorta qiymətinin onun maya dəyərindən bu qədər artıq olması iki yolla təmin edilə bilər: - sığorta portfelinin formalaşdırılmasının belə bir üsulu ilə, hansı ki, müəyyən sığortaçı üçün sığorta dəyəri orta bazar qiymətindən aşağı olacaqdır. sığortaçının mənfəətini təmin edən qiymətdə müəyyən xərc “boşluğu” olan; - sığortalının daha yüksək məmnunluğunun təmin edildiyi sığorta xidmətinin belə marketing dəstəyi sayəsində o, sığorta xidmətinin istehlak dəyərini maya dəyərindən yüksək qiymətləndirir. Hər iki halda sığortaçının sığorta xidmətlərinin satışından özünü müəyyən qədər əlavə icarə haqqı ilə təmin etməsindən danışmaq olar ki, bu da onun maliyyə kapitalını artırır. Nəticə etibarlı ilə sığorta şirkətinin idarə və sərəncamında olan kapital təyinatına uyğun olaraq aşağıdakı kimi strukturlaşdırıla bilər: - sığorta fəaliyyəti üçün lisenziya almaq üçün tələb olunan kapital, yəni. minimum tələb olunan kapital; - sığortaçının biznes risklərini kompensasiya etmək imkanlarını təmin edən, mövcudluğu sığorta fəaliyyətinin davam etdirilməsi üçün şərt olan kapital, - maliyyə nəticələrinin qeyri-bərabərliyini vaxtında bölüşdürən kapital, yəni sığorta kapitalının sabitləşmə hissəsi. Sığorta xidmətinin formalaşmasında kapitaldan istifadənin intensivliyinə əsasən onu aşağıdakı kimi strukturlaşdırmaq olar: - maddi aktivlər şəklində olan əsas kapital; - sığorta fəaliyyəti prosesində inflyasiya dərəcəsi ilə

amortizasiya olunan nizamnamə normalarında nəzərdə tutulmuş nizamnamə kapitalının minimum səviyyəsi məbləğində nağd formada əsas kapital, bu amortizasiyanın məbləğinə vergi güzəştləri şəklində kompensasiya edilməsini tələb edir. amortizasiya olduğu inflyasiya həcminə bərabər olan bu minimum kapitalın yerləşdirilməsindən investisiya gəliri; - ödəniş qabiliyyəti standartını təmin edən, sığorta portfeli böyüdükcə dinamik artım tələb edən, xərclər üçün onun formalaşması üçün ehtiyata ayırmalar aid etmək hüququ ilə pul şəklində sabit (əlavə) kapital. Sığorta kapitalı dövrüyyədədir və zərərin orta ehtimallarının və ölçülərinin hesablandığı dövr ərzində sığorta xidmətlərinin göstərilməsi prosesində iştirak edir. Stabiləşdirmə kapitalı sığorta əməliyyatlarının rentabilsizliyində onların orta dəyəri ətrafında dalğalanmaların reallaşdığı dövr kimi təhlil əsasında müəyyən edilmiş dövrə uyğun dövrüyyə müddəti olan dövrüyyə kapitalıdır. Sığorta təşkilatının kapitalının bir hissəsinin əsas və ya dövrüyyə kapitalı kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar qəbul edilərkən, kapitalın bir çox dövrlərdə sığorta xidmətlərinin göstərilməsində kapitalın iştirakının və ya belə bir kapitalın birdəfəlik iştirakının təhlili; dövründən istifadə edilmişdir. Bu tədqiqatın müəllifi belə qənaətə gəlib ki, müxtəlif seqmentlər üçün bir kapital axını dövrünün müddəti sığortanın xüsusiyyətlərinə görə fərqli ola bilər. Üstəlik, hətta uzunmüddətli kapital dövrüyyəsi də onu əsas kapital kimi təsnif etmək üçün əsas deyil. Sığorta xidmətlərinin göstərilməsinə sahibkarlıq innovativ yanaşmaları vasitəsilə sığorta ehtiyaclarının ödənilməsinə diqqət yetirilməsi şirkətlərə əlavə innovativ, Şumpeter super icarəsi də daxil olmaqla, öz adekvat bazar qiymətini müəyyən etmək imkanı verəcək. Əgər bu icarə haqqı sığortaçı tərəfindən tam şəkildə mənimsənilməsə və bazarda sığorta xidmətlərinin qiymətini müəyyən qədər aşağı salmaq üçün istifadə olunarsa, o zaman təklif olunan sığortanın keyfiyyətini və müştəri diqqətini artırmaqla şirkət qiymət rəqabətində qalib gələrək bazar uğurunu təmin etmiş olar (Leng, Meier, 2006:89).

Bəzi müəlliflər təklif edirlər ki, qeyri-adekvat bazarlardakı rəqabət tendensiyası sığortaçıların qiymətləri aşağı salmasına səbəb olur, qiymətlər sığortaçının gələcək zərər xərclərinin miqyası ilə bağlı gözləntilərdəki fərqlərdən, sığortaçının ödəmə qabiliyyətinin təşviqlərindəki fərqlərdən və ya hər ikisindən yarana bilər. Harrington və Danzon (1994) bu intuisiyaya və optimal təklif və mənəvi təhlükəyə dair ədəbiyyata əsaslanan fərziyyələr hazırlayır və sınaqdan keçirir. Təhlillərində bəzi firmalar məhdud məsuliyyət və risklərə həssas olmayan təminat proqramları nəticəsində yaranan mənəvi təhlükə səbəbindən maya dəyərindən aşağı qiymət qoya bilər. Digərləri gələcək iddia xərcləri ilə bağlı heterojen məlumatlara görə qiymətdən aşağı qiymət verə bilər ki, bu da qaliblərin lənət effektləri ilə müşayiət olunan optimal proqnozlarla nisbətən aşağı itki proqnozları ilə nəticələnir. Bəzi firmalar tərəfindən aşağı qiymət qoyulmasına cavab olaraq, digər firmalar bazar payını qorumaq və beləliklə, maddi və qeyri-maddi kapitalla qoyulan investisiyalardan kvazi-rantların itirilməsinin qarşısını almaq üçün qiymətləri endirə bilərlər.

Sığortalıların nizamnamə kapitalının artımında və onun artımının sığorta fəaliyyəti prosesində formalaşmış sığorta kapitalı hesabına planlaşdırılmasının mümkünliyində maraqlı olması əgəlabatan hesab edilə bilər. Səhmdarların sərvətlərinin artmasında marağı sığorta kapitalının həcmi və strukturu ilə də təmin edilir. Eyni zamanda, sığorta kapitalı təkcə sahibkarlıq mənfəətinin mənbəyi deyil, həm də şirkətin rəqabət qabiliyyətinin əsas göstəricisi rolunu oynayır ki, bu da onun dəyərinin və ya marketing kapitallaşmasının artımını təmin edir. Eyni zamanda, sığortaçılar sığorta zamanətlərinin səviyyəsini yüksəldən şirkətin maliyyə kapitallaşmasının artımı üçün mənfəətdən ayırmaları maksimum dərəcədə artırmaqda maraqlıdırlar, səhmdarlar isə dividendlər əldə etməklə yanaşı, şirkətin dəyərinin artmasında maraqlıdırlar, yəni. onun marketing kapitallaşması. Sığortaçının sığorta kapitalının optimal idarə olunması nəticəsində səmərəli dividend siyasəti sığortaçının öz nizamnamə kapitalı üzərində hüquqlarını qorumaq məqsədilə şirkətin investisiya cəlbəediciliyinin təmin edilməsi və investor səhmdarlarının sərvətinin artırılmasının əsas alətidir.

Sığorta şirkətinin maliyyə kapitallaşmasının artımı yalnız onun qeyri-maliyyə resurslarını qeyri-maliyyə kapitalı funksiyalarını əldə edən sığorta xidmətlərinin yaradılması dövrüyyəsinə daxil etməklə təmin edilə bilər. Bu fərziyyə çərçivəsində sübut edilmişdir ki, sığortaçının maliyyə kapitallaşmasının artımını və ya onun bazar dəyərinin artımını təmin edən bütün qeyri-maliyyə resurslarının sinergik birləşməsi biznes mühitinə daxili sahibkarlıq amilinin daxil edilməsindən asılıdır. sığorta şirkətinin. Əlavə iqtisadi dəyərlə şirkətin bazar dəyərinin nisbətini qiymətləndirilməsi əsasında sığorta şirkətinin qeyri-maliyyə kapitalının dəyərinin qiymətləndirilməsi metodu işlənilib hazırlanmışdır. Sığorta

xidmətinin rəqabət qabiliyyətinin artması onun keyfiyyətini təmin edən qeyri-maliyyə resurslarından səmərəli istifadə olunmasından asılıdır (Svechnikova, 2020:34).

Sığorta şirkətinə müraciət edildikdə bu təsir aşağıdakılarla ifadə olunur:

1) sığorta ödənişlərində əlavə dəyərin payının artması deməkdir birləşmiş zərər əmsalının azalması; (Harrington, 2009:45)

2) ümumi əlavə dəyərin artımını təmin edən sabit birləşmiş zərər əmsalı ilə toplanmış sığorta haqlarının həcmində. Hər iki təsir bazarda sığorta xidmətinə marketinq üstünlüyü ilə təmin edən qeyri-maliyyə alətlərinin keyfiyyətinə görə həyata keçirilir. Belə bir üstünlük perspektivi əlavə dəyər artımı perspektivi demək olduğundan, bu müsbət mənzərənin bazar ifadəsi marketinq kapitalaşması kimi müəyyən edilə bilər (Phillips, Cummins, Lin, 2006:76).

Nəticə

Sığorta şirkətlərinin müştəri bazasının cari dinamikasının təhlili belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, bütövlükdə sığorta bazarının artım istiqamətində hərəkət sürəti hazırda praktiki olaraq sifira bərabərdir, çox güman ki, müştərilərin itkisi ilə bağlıdır ki, bu da qeyri-kafi olduğunu göstərir. innovativ kapitalın mövcudluğu. Sığorta təminatı verildikdən sığorta şirkətinin rəhbərliyi sığortalıların və səhmdarların ziddiyyətli maraqlarının təmin olunmasını da təmin etməlidir. Bu problem sığortaçının əsas maraqlı tərəflərinin qarşılıqlı kapital mübadiləsinin sabitləşdirilməsi yolu ilə həll edilir ki, bu zaman nizamnamə kapitalı sığortalılar qarşısında sığorta öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə təminat verir və sığortalılar sığorta kapitalını formalaşdırır, o cümlədən gözlənilən səhm mənfəəti (Phillips, Cummins, Lin., 2006:43).

Sığortaçının vasitəçilik funksiyası opsiyon nəzəriyyəsi baxımından tərəflərin qarşılıqlı əlaqəsini təsvir etməyə imkan verir: - səhmdarlar CALL opsiyonunun əldə edilməsi ilə analogi olaraq sığorta şirkətinin nəticələrindən istifadə etmək hüququ əldə edirlər, subyekti sığorta fəaliyyətinə başlamaq və sığortaçının maliyyə sabitliyini qorumaq üçün zəruri olan sabit kapitalın daxil edilməsinə; 100 - Sığortalılar, PUT opsiyonunu almaqla oxşar olaraq, sığorta polisi şəklində maliyyə aktivi üçün ödəniş edərək, onu sığorta tələbi məbləğinə satmaq hüququ əldə edirlər. Sığortaçı kapitallarının qarşılıqlı mübadiləsinin təşkilində vasitəçilik funksiyasını yerinə yetirməklə, hər iki rəhbərini ehtiyaclarına uyğun gəlirlə təmin edə bilər. Sığortaçının prinsiplərinin bir-birinin maraqlarının təmin edilməsində qarşılıqlı iştirakın təmin edilməsi probleminin həlli vasitəsi sığorta kapitalının idarə edilməsidir ki, onun optimal həcmi sığorta iştirakçılarının əhəmiyyətli bir hissəsini cəlb etməklə bazar payını artıracaq və sığorta müqaviləsinin bağlanması təmin edəcəkdir (Adizes, 2017:54). Eyni zamanda, risklərin adekvat bölüşdürülməsi iqtisadi kapitalla tələbləri və onun üçün haqları azaldacaq, sığortalıların maraqlarına uyğun olaraq sığorta xərclərini azaldacaqdır. Bu yanaşma sığorta şirkətinin bazar dəyərinin və ya onun marketinq kapitalaşmasının artımını təmin edəcək. Sığorta kapitalı götürülmüş öhdəlikləri yerinə yetirmək üçün kifayət edə bilməz, çünki sığorta fəaliyyəti, qəbul edilmiş risklərlə yanaşı, sığorta tarifi dəyərinə nəzər əlavə bilməyən amillərin təsirinin mümkünlüyü ilə çətinləşir. onların misilsiz təbiəti. Bu, sığorta şirkətinin maliyyə dayanıqlığının azalmasının sığorta portfelinin artması ilə kompensasiya edilməsi üçün əlavə ehtiyatın yaradılması vəzifəsini aktualaşdırır. Əgər şirkət üçün əlavə xarici kapitalın cəlb edilməsi problemlidirsə, sığorta haqqı üzrə əlavə hesablamalar hesabına planlaşdırılmış ehtiyat fondu yaratmaqla onun maliyyə sabitliyinin qorunması təmin edilə bilər. Belə ehtiyatın yaradılması sığortaçının ödəmə qabiliyyətinin idarə edilməsinin tərkib hissələrindən biri hesab oluna bilər, çünki o, kapitalla olan tələbləri azaldır və orta sığorta şirkətlərinə sığorta bazarında əlavə kapitallaşma olmadan fəaliyyət göstərmək imkanı verir. Qeyri-maliyyə kapitalının səmərəliliyi hesabına məsrəflər üzrə gəlirlərin artırılması prosesi ənənəvi maliyyə göstəriciləri vasitəsilə yeddi faktorlu modelle təmsil oluna bilər (Winter, 2013:34).

Xarici maliyyə cəlb etmək imkanı olmadıqda sığorta şirkətinin resurs bazasının genişləndirilməsinin mənbəyi qeyri-maliyyə resurslarının: sahibkarlıq, intellektual və insan resurslarının əldə edilməsi xərclərinin gəlirlərinin artmasıdır. Qeyri-maliyyə kapitalı formasında olan bu resurslar şirkətin bazar payının və əlavə iqtisadi dəyərin intensiv artımının katalizatorlarıdır. Qeyri-maliyyə kapitalının səmərəliliyi hesabına məsrəflər üzrə gəlirlərin artırılması prosesi ənənəvi maliyyə göstəriciləri vasitəsilə yeddi faktorlu modelle təmsil oluna bilər. Əldə edilən nəticələrin ümumiləşdirilməsi onu qeyd etməyə

imkan verir ki, təhlil edilən sığorta şirkətlərinin artım problemləri bu şirkətlərin insan, intellektual və sahibkarlıq resurslarının keyfiyyəti ilə bağlıdır. İşçi heyətin işinin yaxşılaşdırılması və ya anderrayting prosesinin rəqəmsallaşdırılması, iddiaların həllində istifadə olunan standartların işlənilib hazırlanması tədbirləri bu fəaliyyətlərlə bağlı məsrəflərin gəlirliliyinin artırılmasını təmin edə bilər.

Ədəbiyyat

1. Adizes, I.K. Corporate lifecycle management./ I.K. Adizes. - Moscow: Mann, Ivanov and Ferber, 2017. -- 499 p. - ISBN 978-5-00146-094-7.
2. Winter, R.A., 2013. Optimal insurance under moral hazard. In: Dionne, G. (Ed.), The Handbook of Insurance, second ed. Springer, New York.
3. Viauroux, C., 2013. Tax sharing in insurance markets: a useful parametrization. Mimeo, University of Maryland. Journal of Risk and Insurance. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1539-6975.2013.01528.x>
4. Phillips, R.D., Cummins, J.D., Lin, Y., 2006. Capital Allocation and the Pricing of Financially Intermediated Risks: An Empirical Investigation. Working Paper, Wharton Financial Institutions Center
5. Leng, C., Meier, U.B., 2006. Analysis of multinational underwriting cycles in property-liability insurance. Journal of Risk Finance 7, 146–159.
6. Klein, R.W., 2012. Insurance Regulation and Challenge of Solvency II: Modernizing the System of U.S. Solvency Regulation. National Association of Mutual Insurance Companies.
7. Grace, M.F., 2010. The Insurance Industry and Systemic Risk: Evidence and Discussion. Working Paper, Georgia State University
8. Harrington, S.E., 2009. The financial crisis, systemic risk, and the future of insurance regulation. Journal of Risk and Insurance 76, 785–819
9. Dionne, G., and Li, J., 2012. When can expected utility handle first-order risk aversion? <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2197741>.
10. Kisova AE "Investment and Investment Analysis: A Workshop". Lipetsk, LGTU, 2018. 65 c.
11. Nikishov, VN, Mitlina VD "Analysis of indicators of efficiency of the investment project" // Enigma. 2019, vol.1, № 10, p. 59–68.
12. Svechnikova, S.S. "The relevance of the integration of sustainable development priorities in the investment and financial strategy of the company: theoretical and practical aspects" // Humanitarian Balkan Studies. 2020, vol. 4, № 8, p. 40-43.

Rəyçi: i.ü.f.d. Nizami Xudiyev

Göndərilib: 11.04.2022

Qəbul edilib: 03.06.2022